

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 7 februari 1934 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående en författningsenlig reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 64, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Bergström* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och eventuellt förslag till riksdagen angående en författningsenlig reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst.

Beträffande de skäl, som motionären anført till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Den numera upphävda legostadgan för husbönder och tjänstehjon av den 23 november 1833 reglerade förhållandet mellan arbetsgivare och hos denne anställda arbetare inom jordbruket, och stadgan hade även betydelse för hantverket och närstående näringsgrenar. I nämnda stadga fanns bland annat en art. VII, innehållande bestämmelser i flera paragrafer om uppsägning. Vid upprepade tillfällen var frågan om legostadgans avskaffande föremål för riksdagens prövning. Därvid framfördes även det önskemålet, att stadgan borde ersättas med en efter moderna förhållanden lämpad lagstiftning angående arbetsavtal. Slutligen antog 1926 års riksdag ett av Kungl. Maj:t, i proposition nr 183, framlagt förslag till lag om upphävande av legostadgan. Den avskaffades därvid utan att ersättas med annan arbetsavtalslagstiftning.

Det personliga tjänsteavtalet är därefter i stort sett icke föremål för rättslig reglering i vårt land. Det rättsförhållande, som uppkommer mellan en arbetsgivare och hos denne anställd personal, får bedömas enligt den sedvänja, som är rådande inom ifrågavarande verksamhetsgren, och efter allmänna rättsgrundsatsar. I rättspraxis hava vissa normer fastslagits beträffande de allmänna skyldigheter, som åvila kontrahenterna i ett tjänsteavtal, men i viktiga avseenden lämnar praxis föga ledning. Arbetsavtal, som slutits för obestämd tid, kan å omse sidor uppsägas till upphörande, därvid ej ens skäl för uppsägningen behöver anföras. Beträffande uppsägningstidens längd finnas inga lagbestämmelser. Ifrån regeln om arbetsgivares rätt att skilja en hos honom anställd från hans tjänst stadgas dock viss inskränkning i lagen den 16 oktober 1914 om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete.

För några speciella områden finnas vissa mera ingående bestämmelser om arbetsavtal.

Frågan om åvägbringande av en lagstiftning rörande personliga tjänst-avtal drogs i början av år 1931 ånyo under statsmakterna prövning.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 189, hemställde herr Järte m. fl., att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om igångsättande av utredning i nämnda fråga. I en ny lagstiftning borde bland annat spörsmålet om anställningens upphörande ordnas. Uppsägningstid av olika längd allt efter den tid anställningen varat borde lagfästas.

Motionen behandlades av andra lagutskottet i utlåtande nr 27. Däri omnämndes bland annat, att den s. k. Daco-kommittén, vilken bestode av representanter för Svenska bankmannaföreningen, Svenska journalistföreningen, Svenska järnvägarnas kontorspersonalförbund, Svenska maskinbefälsförbundet, Sveriges arbetsledareförbund, Sveriges farmaceutförbund, Sveriges fartygsbefälsförening, Sveriges grafiska faktorsförbund, Sveriges radiotelegrafistförening och Sveriges verkstäders tjänstemannaförening, i en den 3 februari 1931 till chefen för socialdepartementet ingiven skrivelse hemställt om en förutsättningslös utredning angående, bland annat, de anställdas anställningsfrågor. Vidare upplystes i utskottets utlåtande, att Liberala föreningen i Stockholm uti en den 6 februari 1931 till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse anhållit, att Kungl. Maj:t måtte snarast föranstalta om en förutsättningslös och allsidig utredning av frågan om anställningsvillkoren och därmed sammanhängande spörsmål rörande förhållandet mellan arbetsgivare och anställda. Den ifrågasatta lagstiftningen borde gälla alla i privat tjänst anställda personer. Bland annat omnämndes i skrivelsen behovet för de privatanställda att vinna ökad trygghet i fråga om uppsägningstid. Beträffande uppsägningstiden kunde det med fog göras gällande, att för närvarande härskade fullkomligt godtycke. Icke så sällan förekomme det, att den anställde uppsades utan att få åtnjuta någon som helst uppsägningstid, vilket särskilt efter flerårig anställning tedde sig som en otillbörlig brutalitet.

I sitt utlåtande framhöll utskottet, att det torde kunna förväntas, att frågan om utredning rörande en lagstadgad reglering av arbetsavtalet och vad därmed sammanhörde i sin helhet bleve föremål för ett allsidigt övervägande från Kungl. Maj:ts sida. Det syntes därför utskottet icke lämpligt, att, såsom i motionen II: 189 yrkades, riksdagen hemställde hos Kungl. Maj:t om utredning i visst begränsat hänseende. Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Fyra ledamöter anmälde reservation. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Den 19 juni 1931 erhöll chefen för socialdepartementet av Kungl. Maj:t be- myndigande att tillkalla högst åtta personer att inom departementet biträda med verkställande av utredning och utarbetande av förslag rörande frågan om rättslig reglering av de i enskild tjänst anställdas arbetsavtal och vad därmed ägde samband.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet vid detta ärendes föredragning erinrade chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson, därom, att spörsmålet om en rättslig reglering av arbetsavtalen mellan privata arbetsgivare och hos dem anställda av olika kategorier tilldragit sig livlig uppmärksamhet samt

att därvid framkommit en samstämmade uppfattning, att behov av lagbestämmelser i ämnet föreläge. En allsidig och ingående undersökning erfordrades. Rörande utredningens omfattning anmärktes, att utredningsmännen borde få tämligen fria händer. Bland de ämnen, som särskilt skulle bliva föremål för utredning, nämndes frågorna om avtalets ingående och upplösning.

Av chefen för socialdepartementet tillkallades därefter sakkunniga, vilka antagit benämningen »*Kommittén angående privatanställda*».

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 22 april 1932 har kommittén i samråd med socialstyrelsen verkställt en undersökning beträffande i enskild tjänst anställdas arbetsförhållanden. Denna undersökning har numera avslutats. Kommittén har vidare utarbetat utkast till lag angående arbetsavtal. Enligt vad utskottet erfarit har däri även uppsägningsfrågan blivit behandlad. Av årets riksdagsberättelse inhämtas, att kommitténs arbete beräknas bliva slutfört under loppet av år 1934.

Frågor, som i förevarande motion beröras, torde i viss mån ligga under utredning jämväl å andra håll. Utskottet vill härvid erinra om *Hembiträdesutredningen*, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1933 tillkallats för att inom socialdepartementet biträda med utredning rörande arbetsförhållandena inom det husliga arbetet, samt om *Bostadsutredningen för landsbygden*, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 februari 1931 tillkallats för att inom socialdepartementet biträda med utredning rörande åtgärder till förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden och därmed sammanhängande ämnen. Enligt uppgift i årets riksdagsberättelse återstår av det åt Bostadsutredningen för landsbygden lämnade uppdraget bland annat att behandla frågan om tryggare ställning för lantarbetarna i avseende på åt dem upplåtna lönebostäder. Utredningens arbete beräknas kunna slutföras under förra hälften av innevarande år.

Slutligen må omnämnas, att i en vid 1933 års riksdag väckt motion, II: 249 av herrar Brädefors och Hagberg i Luleå, hemställen gjordes, att riksdagen måtte besluta, bland annat, om förbud mot avskedande av arbetare och anställda, sysselsatta inom industri, handel, samfärdsel, jordbruk eller statliga och kommunala inrättningar, såvida deras genomsnittsinkomst icke överstege 5,000 kronor årligen.

På hemställen av andra lagutskottet (utlåtande nr 24) beslöt riksdagen, att motionen icke skulle föranleda till någon åtgärd.

Det i motionen berörda spørsmålet om en författningsenlig reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst är av sådan betydelse, att det enligt utskottets mening förtjänar att tagas under statsmakternas omprövning. Av vad utskottet här ovan anfört framgår emellertid, att detta spørsmål för närvarande är under utredning av den år 1931 tillsatta kommittén angående privatanställda i sammanhang med dess behandling av frågan om rättslig reglering av de i enskild tjänst anställdas arbetsavtal och vad därmed äger samband.

Utskottet.

Vidare synas också Bostadsutredningen för landsbygden och Hembiträdesutredningen komma att överväga åtskilliga spørsmål, som berörts i motionen. De nämnda kommittéernas arbete torde komma att avslutas tämligen snart och förslag till åtgärder förväntas därefter komma att bliva förelagda riksdagen. Under sådana förhållanden finner utskottet sig icke böra hemställa till riksdagen att i anledning av motionen hos Kungl. Maj:t begära ytterligare utredning.

Utskottet får för den skull hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 februari 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder**, *Frändén, Sam Larsson, Gustaf Tamm, P. Sandström, Norman** och *Olof Carlsson*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Hage**, *Johanson* i Hallagården, *Olovson* i Västerås*, *Pettersson* i Hällbacken och *Holmström* samt fru *Nordgren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
